

I. У. ПЕЛІПАСЬ

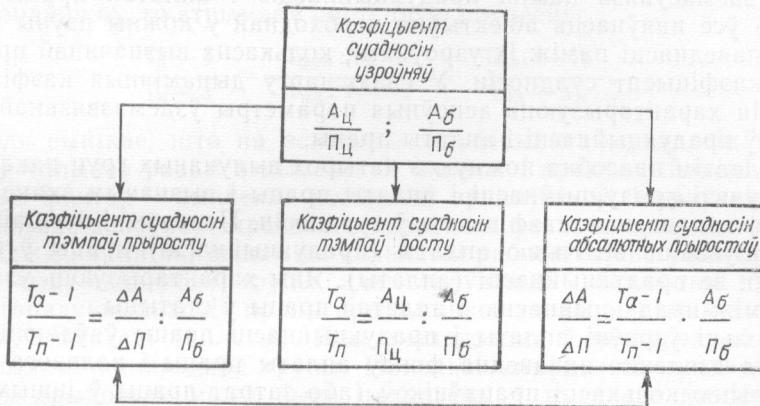
✓ СИСТЕМА ПАКАЗЧЫКАЎ УЗАЕМАСУВЯЗІ ПРАДУКЦЫЙНАСЦІ І АПЛАТЫ ПРАЦЫ

У практыцы эканамічнага аналізу і планавання ўзаемазвязанага змянення аплаты і прадукцыйнасці працы ў якасці паказчыка апошній выкарыстоўваецца, як правіла, велічыня валавой прадукцыі ў супастаўных цэнах у разліку на адзінку жывой працы. Такі падыход пры вырашэнні задач матэрыяльнага стымулявання працы нельга прызнаць дастаткова аргументаваным з прычыны наступных дзвюх абставін. Па-першае, паказчык прадукцыйнасці працы, падлічаны ў супастаўных цэнах, непрымальны для вырашэння задач матэрыяльнага стымулявання працы, бо з'яўляеца ўмоўнай велічынёй, непасрэдна не звязанай з канчатковымі вынікамі гаспадарчай дзеянасці прадпрыемства. Па-другое, названы паказчык не ўлічвае змены затрат арэчаўленай працы, а таму і не з'яўляеца адэкватнай харектарыстыкай яе прадукцыйнасці.

Такім чынам, неабходны іншы паказчык прадукцыйнасці працы, які карэспандуеца з паказчыкам яе аплаты. Ён павінен інтэгравацца ў сі-

стэму матэрыяльнага стымулявання працы, а значыцца, не толькі ўлічваць дынаміку затрат жывой і арэчаўленай працы, але і адлюстроўваць рэальную эканамічную ситуацыю, у якой функцыяніруе прадпрыемства. Такім паказчыкам з'яўляецца валавы даход у разліку на адзінку жывой працы. Яго і трэба супастаўляць з паказчыкам аплаты працы ў адпаведных разліках.

Для колькасной харктарыстыкі аб'ектыўнай узаемасувязі прадукцыйнасці і аплаты працы прыменяюцца наступныя чатыры групы па-

Сістэма паказчыкаў узаемасувязі прадукцыйнасці і аплаты працы

казчыкаў: 1) каэфіцыенты суадносін узроўняў, 2) каэфіцыенты суадносін тэмпаў росту, 3) каэфіцыенты суадносін тэмпаў прыросту, 4) каэфіцыенты суадносін абсалютных прыростаў.

Кожная з названых груп уключае па два ўзаемазваротныя паказчыкі, што дазваляе адлюстраваць два бакі ўзаемасувязі прадукцыйнасці і аплаты працы. Пры гэтым выбар паказчыкаў вyzначаецца эканамічнай задачай, якая вырашаецца з яго дапамогай. Калі аплата працы разглядаецца як вынік дасягнутай яе прадукцыйнасці, то паказчыкі яе ўзроўню і дынамікі выступаюць у якасці лічнікаў адпаведных каэфіцыентаў суадносін і, наадварот, у якасці іх назоўнікаў, калі аплата працы разглядаецца як фактар яе прадукцыйнасці.

Названыя вышэй каэфіцыенты знаходзяцца паміж сабой у пэўнай залежнасці, што дазваляе разглядаць іх як сістэму паказчыкаў. Сістэма паказчыкаў узаемасувязі прадукцыйнасці і аплаты працы азначае іх сукупнасць, якая харктарызуе абодва бакі дадзенай узаемасувязі ў двух аспектах — у статыцы і дынаміцы, дзе паміж усімі яе элементамі вызначаны адпаведныя матэматычныя сувязі і сістэмаўтаральны паказчык.

Для аналізу сістэмы паказчыкаў узаемасувязі прадукцыйнасці і аплаты працы ўводзяцца наступныя ўмоўныя абазначэнні: $A_ц$ і $A_б$ — узровень аплаты працы ў цяперашні і базісны перыяды, $P_ц$ і $P_б$ — узровень прадукцыйнасці працы ў цяперашні і базісны перыяды, ΔA і ΔP — абсалютны прырост аплаты і прадукцыйнасці працы, T_a і T_p — тэмп росту аплаты і прадукцыйнасці працы.

Уявім усе каэфіцыенты ў выглядзе, які дазваляе вызначыць рэальная існуючыя паміж імі матэматычныя сувязі і вылучыць сярод іх сістэмаўтаральны паказчык (рысунак).

Прыведзеная на рымсунку схема¹ дае нагляднае ўяўленне аб сувязях і залежнасцях паміж названымі паказчыкамі. Так, каэфіцыент суадносін тэмпаў росту выражаны як дзель ад дзялення каэфіцыентаў суадносін узроўняў, якія адпавядаюць двум розным часавым перыядам (цяпе-

¹ На схеме ў кожным яе блоку прыведзены толькі адзін з двух узаемазваротных паказчыкаў. Зразумела, што абазначаныя сувязі ўласцівыя і другому паказчыку.

рашняму і базіснаму). У той жа час базісны каэфіцыент суадносін узроўняў прысутнічае і ў выразах для двух іншых дынамічных паказчыкаў — каэфіцыентаў суадносін адносных і абсалютных прыростаў. Прычым гэтыя паказчыкі, як відаць з рисунка, цесна ўзаемазвязаны.

Такім чынам, паколькі ўсе тры дынамічныя каэфіцыенты суадносін вызначаюцца праз статычны паказчык — каэфіцыент суадносін узроўняў, то ён, відавочна, і выступае ў якасці сістэмаўтаральнага. Такім чынам, як з эканамічнага, так і з фармальна-матэматычнага пункту погляду ўзаемасувязь паміж прадукцыйнасцю і аплатай працы — гэта перш за ўсё наяўнасць аб'ектыўна неабходнай у кожны пэўны момант часу адпаведнасці паміж іх узроўнямі, колькасна вызначанай праз статычны каэфіцыент суадносін. У сваю чаргу дынамічныя каэфіцыенты суадносін харектарызуюць асноўныя параметры ўзаемазвязанай змены ўзроўняў прадукцыйнасці і аплаты працы.

Разгледзім паасобна кожную з чатырох вылучаных груп паказчыкаў ўзаемасувязі прадукцыйнасці і аплаты працы і вызначым эканамічную сутнасць адпаведных каэфіцыентаў суадносін. Паказчыкі першай групы адлюстроўваюць велічыню аплаты (прадукцыйнасці) працы ў разліку на 1 руб. яе прадукцыйнасці (аплаты). Яны харектарызуюць ўзаемасувязь паміж прадукцыйнасцю і аплатай працы ў статыцы.

Паколькі ўзроўні аплаты і прадукцыйнасці працы ўяўляюць сабой вынік ад дзялення адпаведна фонду аплаты працы і валавога даходу на велічыню колькасці працаўнікоў (або затрат працы ў іншым выражэнні), то іх суадносіны прыраўноўваюцца да долі фонду аплаты працы ў валавым даходзе. Іншымі словамі, прaporцыя, якая існуе паміж аплатай і прадукцыйнасцю працы, адпавядае ўзроўню аплатаёмістасці 1 руб. валавога даходу.

Найбольш шырока ў навуковай і практичнай дзейнасці выкарыстоўваюцца паказчыкі другой і трэцяй групы — каэфіцыенты суадносін тэмпаў росту і прыросту. Эканамічная сутнасць і сфера ўжывання гэтых паказчыкаў розныя, што не заўсёды ўлічваецца пры іх выкарыстанні. Гэта можа прывесці да памылковых выводаў з-за няправільнай інтэрпрэтацыі атрыманых вынікаў. Дакладнае разуменне сутнасці кожнага з гэтых каэфіцыентаў дазваляе пазбегнуць такіх памылак.

Паказчыкі другой групы адлюстроўваюць працэнтны рост аплаты (прадукцыйнасці) працы ў разліку на кожны працэнт росту яе прадукцыйнасці (аплаты). Па сваёй эканамічнай сутнасці яны з'яўляюцца каэфіцыентамі апераджэння. Калі значэнне гэтых паказчыкаў больше за адзінку, то гэта сведчыць аб апераджальнай дынаміцы аплаты (прадукцыйнасці) працы ў параўнанні з яе прадукцыйнасцю (аплатай); калі ж іх значэнне меншае за адзінку, то адзначаецца супрацьлеглая сітуацыя. Непасрэдна велічыні каэфіцыентаў суадносін тэмпаў росту харектарызуюць ступень апераджэння. Трэба адзначыць, што дынаміка ўзроўню аплатаёмістасці 1 руб. валавога даходу з'яўляецца вынікам змены прaporцыі паміж аплатай і прадукцыйнасцю працы і толькі іншым выражэннем суадносін тэмпаў іх росту.

Паколькі тэмпы росту аплаты і прадукцыйнасці працы могуць быць прадстаўленыя як дзель ад дзялення адпаведна тэмпаў росту фонду аплаты працы і валавога даходу на тэмп росту колькасці працаўнікоў, то каэфіцыент іх суадносін можна выразіць наступным чынам:

$$\frac{T_a}{T_{\text{пп}}} = \frac{T_{\text{Фап}} : T_k}{T_{\text{ВД}} : T_k} = \frac{T_{\text{Фап}}}{T_{\text{ВД}}}, \quad (1)$$

дзе $T_{\text{Фап}}$, $T_{\text{ВД}}$, T_k — тэмп росту адпаведна фонду аплаты працы, валавога даходу, колькасці працаўнікоў.

Згодна з (1), каэфіцыент апераджэння вызначаецца суадносінамі тэмпаў росту фонду аплаты працы і валавога даходу, а змененне суадносін тэмпаў росту аплаты і прадукцыйнасці працы абумоўлівае адпа-

вёднае змяненне долі фонду аплаты працы ў валавым даходзе.

Паказчыкі трэцяй групы адлюстроўваюць працэнты прырост аплаты (прадукцыйнасці) працы пры змяненні яе прадукцыйнасці (аплаты) на 1%. У адрозненне ад паказчыкаў другой групы яны не харектарызуюць апераджальнасць і па сваёй эканамічнай сутнасці з'яўляюцца каэфіцыентамі эластычнасці.

Калі выразіць каэфіцыент эластычнасці аналагічна папярэдняму паказчуку праз тэмпу росту фонду аплаты працы, валавога даходу і колькасці працаўнікоў, то атрымаем наступную роўнасць:

$$\frac{T_a - 1}{T_p - 1} = \frac{T_{\text{Фап}} : T_k - 1}{T_{\text{ВД}} : T_k - 1} = \frac{T_{\text{Фап}} - T_k}{T_{\text{ВД}} - T_k}. \quad (2)$$

Адсюль вынікае, што на велічыню каэфіцыента суадносін тэмпаў прыросту ўпłyвае разам з дынамікай аплаты і прадукцыйнасці працы дадатковы фактар — змяненне колькасці працаўнікоў. Параўнанне (1) і (2) паказвае асноўнае адрозненне дадзенага паказчыка ад каэфіцыента апераджэння, на які дынаміка колькасці работнікаў не ўпłyвае.

Паказчыкі чацвёртай групы адлюстроўваюць абсалютны прырост аплаты (прадукцыйнасці) працы пры адзінкам абсалютным змяненні яго прадукцыйнасці (аплаты). Яны знаходзяцца ў непасрэднай сувязі з паказчыкамі папярэдніх груп. Паколькі каэфіцыент суадносін абсалютных прыростаў можа быць пададзены ў выглядзе каэфіцыента эластычнасці і ўзвою аплатаёместасці 1 руб. валавога даходу базіснага перыяду (рысунак), то з улікам формулы (2) ён набывае наступны выгляд:

$$\frac{\Delta A}{\Delta \Pi} = \frac{T_{\text{Фап}} - T_k}{T_{\text{ВД}} - T_k} \frac{A_b \text{ або } \text{ФАП}_b}{\Pi_b \text{ або } \text{ВД}_b}, \quad (3)$$

дзе ФАП_b і ВД_b — велічыні фонду аплаты працы і валавога даходу ў базісным перыядзе.

У сваю чаргу каэфіцыент эластычнасці можна разлічыць шляхам дзялення каэфіцыента суадносін абсалютных прыростаў на ўзровень аплатаёместасці 1 руб. валавога даходу базіснага перыяду. Такім чынам, існуючыя паміж паказчыкамі сувязі, якія абазначаны на рисунку, пры неабходнасці дазваляюць падлічваць іх, выкарыстоўваючы мінімум лікавай інфармацыі.

Каб наглядна ўявіць адrozненні паміж разгледжанымі каэфіцыентамі і іх спецыфіку, змадэліруем магчымыя сітуацыі, якія ўзнікаюць у працэсе іх выкарыстання, звярнуўшыся да ўмоўнага прыкладу (табл. 1). У табл. 1 прыведзены чатыры магчымыя варыянты, якія дазваляюць прасачыць «паводзіны» кожнага з паказчыкаў узаемасувязі прадукцыйнасці і аплаты працы ў розных эканамічных сітуацыях. Усе разлікі ажыццёўлены пры дапамозе формул (1), (2) і (3). Першы варыант прынятых за зыходны, астатнія трох варыянты разглядаюцца ў параўнанні з першым.

Варыант 1. Ён адлюстроўвае наступную эканамічную сітуацыю: у выніку апераджальнага росту прадукцыйнасці працы ў параўнанні з яе аплатай узровень аплатаёместасці 1 руб. валавога даходу знізіўся з 60 да 57 кап. Пры гэтым каэфіцыент суадносін тэмпаў росту аплаты і прадукцыйнасці працы склаў 0,95%. У сваю чаргу каэфіцыенты суадносін адносных і абсалютных прыростаў складаюць адпаведна 0,6% і 36 кап.

Варыант 2. У дадзеным выпадку працоўцы паміж аплатай і прадукцыйнасцю працы змянілася ў такой ступені, як і ў першым варыянце, але чым сведчаць аднолькавы ўзвою аплатаёместасці 1 руб. валавога даходу і каэфіцыентаў суадносін тэмпаў росту аплаты і прадукцыйнасці працы ў абодвух варыянтах. Аднак значэнні каэфіцыентаў суадносін адносных і абсалютных прыростаў у другім варыянце істотна большыя ў параўнанні з першым і складаюць адпаведна 0,8% і 48 кап.

Таблица 1. Статичная і дынамічныя характеристыкі сувязі паміж аплатай і прадукцыйнасцю працы

Нумар варыянта	Тэмп росту, %			Паказчык сувязі паміж аплатай і прадукцыйнасцю працы				
				у статыцы		у дынаміцы		
	узворенье аплатаемістасці 1 руб. валавога даходу, кап.			суадносіны				
валавога даходу	фонду аплаты працы	колькасць працаў-нікоў	у базісным перыядзе	у бягучым перыядзе	тэмпаў росту (%) гр. 3 : гр. 2 ці гр. 6 : гр. 5	тэмпаў прыросту (%) (гр. 3—гр. 4) ; (гр. 2 — гр. 4)	абсалютных прыростаў (кап.) гр. 8·гр. 5	
1	120	114	105	60	57	0,95	0,60	36,0
2	120	114	90	60	57	0,95	0,80	48,0
3	120	108	85	60	54	0,90	0,66	39,6
4	120	116	111	60	58	0,97	0,56	33,6

Варыянт 3. Адзначаецца больш высокая, чым у першым варыянце, ступень апераджэння росту прадукцыйнасці працы ў параўнанні з павелічэннем яе аплаты. У выніку гэтага ўзровень аплатаемістасці 1 руб. валавога даходу панізіўся з 60 да 54 кап., што на 3 кап. больш у параўнанні з першым варыянтам. На кожны працэкт павелічэння прадукцыйнасці працы яго аплата тут узрастала толькі на 0,9%, у той час як у першым варыянце — на 0,95%. Між тым у трэцім варыянце каэфіцыенты суадносін адносных і абсолютных прыростаў склалі адпаведна 0,66% і 39,6 кап., што перавышае іх значэнні ў першым выпадку.

Варыянт 4. Тут назіраецца больш нізкая, чым у першым варыянце, ступень апераджэння прадукцыйнасці працы ў параўнанні з яе аплатай, а значыцца, і меншае зняжэнне ўзроўню аплатаемістасці 1 руб. валавога даходу (на 1 кап. менш, чым у першым варыянце). На кожны працэкт росту прадукцыйнасці працы яго аплата ў гэтым выпадку павялічылася на 0,97% супраць 0,95% у першым варыянце. У той жа час значэнні каэфіцыентаў суадносін адносных і абсолютных прыростаў у чацвёртым варыянце ніжэйшыя, чым у першым, і складаюць адпаведна 0,56% і 33,6 кап.

Такім чынам, у параўнанні з першым варыянтам у другім, трэцім і чацвёртым назіраецца неадпаведнасць, з аднаго боку, паміж значэннямі каэфіцыентаў суадносін тэмпаў росту, а з другога — паміж каэфіцыентамі суадносін адносных і абсолютных прыростаў. Абагульняючы даныя ўмоўнага лічбавага прыкладу, прыходзім да вываду, што значэнні каэфіцыентаў суадносін адносных і абсолютных прыростаў могуць быць, па-першае, рознымі пры адноўкавых суадносінах тэмпаў росту аплаты і прадукцыйнасці працы; па-другое, параўналына больш высокімі пры больш нізкім значэнні каэфіцыента суадносін тэмпаў росту і, наадварот, параўналына больш нізкімі пры больш высокім значэнні названага каэфіцыента.

Гэта неадпаведнасць, як было паказана раней, абумоўліваецца адразненнем у дынаміцы колькасці працаўнікоў, якая разам з дынамікай прадукцыйнасці і аплаты працы фарміруе велічыню каэфіцыента эластычнасці, а значыць, і цесна звязанага з ім каэфіцыента суадносін абсолютных прыростаў.

Разгледзім змяненне значэнняў каэфіцыентаў эластычнасці і суадносін абсолютных прыростаў пры змяненні індэksа колькасці працаўнікоў (табл. 2). Узяўшы за высьнову зыходныя даныя першага варыянта табл. 1 (тэмпы росту валавога даходу і фонду аплаты працы адпаведна 120 і 114%), узровень аплатаемістасці 1 руб. валавога даходу ў базісным

перыядзе 60 кап.) і зафіксаваўшы гэтыя значэнні, будзем паслядоўна змяняць велічыню індэкса колькасці працаўнікоў, ажыццяўляючы неабходныя разлікі па формулах (2) і (3).

Калі пры павелічэнні колькасці працаўнікоў на 5% значэнні каэфіцыентаў суадносін адносных і абсолютных прыростаў складаюць адпаведна 0,6% і 36 кап., то ва ўмовах яе памяншэння на 5% (пры тым жа змяненні прапорцыі паміж аплатай і прадукцыйнасцю працы) гэтыя паказчыкі складаюць 0,76% і 45,6 кап., а пры 20%-ным памяншэнні колькасці працаўнікоў — адпаведна 0,85% і 51 кап.

Вынікі аналізу дазваляюць зрабіць вывад, што чым меншыя значэнні індэкса колькасці працаўнікоў, тым большыя пры іншых адноўльковых умовах велічыні каэфіцыентаў суадносін адносных і абсолютных прыростаў. У сваю чаргу павелічэнне дадзеных каэфіцыентаў, як паказвае аналіз іх дынамікі, мае тэндэнцыю да запавольвання пры памяншэнні велічыні індэкса колькасці працаўнікоў.

Трэба таксама адзначыць, што пры нязменнай колькасці працаўнікоў (індэкс 100%) каэфіцыент суадносін тэмпаў прыросту аплаты і прадукцыйнасці працы цалкам адпавядае суадносінам тэмпаў прыросту фонду аплаты працы і валавога даходу. Зразумела, што гэта адзіны выпадак такой адпаведнасці.

Такім чынам, вынікі, атрыманыя з дапамогай каэфіцыентаў апераціўнага, з аднаго боку, і каэфіцыентаў эластычнасці і суадносін абсолютных прыростаў — з другога, могуць не адпавядаць адзін аднаму, а ў радзе выпадкаў быць супрацьлеглымі па сутнасці, бо яны адлюстроўваюць розныя бакі ўзаємазвязанай дынамікі аплаты і прадукцыйнасці працы.

Пры гэтым трэба ўлічваць, што каэфіцыенты суадносін тэмпаў росту харектарызуюць змяненне прапорцыі паміж аплатай і прадукцыйнасцю працы. Дадзеныя паказчыкі павінны выкарыстоўвацца ва ўзаємасувязі з каэфіцыентамі суадносін узроўняў аплаты і прадукцыйнасцю працы, паколькі ў канчатковым выніку адлюстроўваюць іх дынаміку.

У сваю чаргу каэфіцыенты суадносін тэмпаў прыросту і абсолютных прыростаў харектарызуюць скорасць адпаведна адноснага і абсолютнага змянення аплаты (прадукцыйнасці) працы пры павелічэнні яе прадукцыйнасці (аплаты).

Такім чынам, разгледжаныя групы паказчыкаў выступаюць адэкватнымі харектарыстыкамі ўзаємазвязанай дынамікі аплаты і прадукцыйнасці працы, калі яны выкарыстоўваюцца пры вырашэнні канкрэтных навуковых і практычных задач у строгай адпаведнасці з іх эканамічнай сутнасцю.

Разгледжаная сістэма паказчыкаў дазваляе ўсебакова адлюстраваць узаємасувязь паміж прадукцыйнасцю і аплатай працы пры вырашэнні розных эканамічных задач. У прыватнасці, з яе дапамогай быў ажыццёўлены аналіз ўзаємазвязанага змянення прадукцыйнасці і аплаты працы ў калгасах СССР, БССР і Мінскай вобласці.

Таблица 2. Залежнасць велічыні каэфіцыентаў суадносін адносных і абсолютных прыростаў ад дынамікі колькасці працаўнікоў пры фіксаваным змяненні прапорцыі паміж аплатай і прадукцыйнасцю працы

Каэфіцыент суадносін	Тэмп змянення (індэкс) колькасці працаўнікоў, %					
	105	100	95	90	85	80
Тэмпаў прыросту аплаты і прадукцыйнасці працы, %	0,60	0,70	0,76	0,80	0,83	0,85
Змяненне каэфіцыента, працэнтныя пункты	—	0,10	0,06	0,04	0,03	0,02
Абсолютных прыростаў аплаты і прадукцыйнасці працы, кап.	36,0	42,0	45,6	48,0	49,8	51,0
Змяненне каэфіцыента, кап.	—	6,0	3,6	2,4	1,8	1,2

Даныя табл. 3 паказваюць, што на працы гу 1985—1986 гг. у калгасах краіны прадукцыйнасць працы, падлічаная па валавым даходзе, узрасцала хутчэй, чым яго аплата, што абумовіла паніжэнне ўзроўню аплата-ёмістасці 1 руб. валавога даходу на 1,4 кап., ці на 2,1%. У той жа час у калгасах БССР (у тым ліку і ў Мінскай вобласці) за дадзены перыяд назіралася супрацьлеглая сітуацыя, г. зн. рост аплаты працы апярэджаў павышэнне яе прадукцыйнасці. У выніку гэтага ўзровень аплата-ёмістасці 1 руб. валавога даходу павялічыўся ў цэлым па БССР на 2,7 кап., ці на 4,8%, а ў Мінскай вобласці — на 2,5 кап., ці на 4,5%.

Каб даць эканамічную ацэнку такому становішчу, неабходна ўлічыць адрозненні паміж узроўнямі прадукцыйнасці і аплаты працы на працы года, што прыняты за базу параўнання (1985 г.). У той час як сярэднегадавая ўзроўні прадукцыйнасці працы ў БССР і Мінскай вобласці значна перавышалі яе агульнасаюзнае значэнне (адпаведна на 548 і 524 руб.), усе сярэднегадавыя ўзроўні аплаты працы былі прыкладна аднолькавыя. Натуральна, што ўзроўні аплата-ёмістасці 1 руб. валавога даходу ў БССР і Мінскай вобласці былі істотна ніжэйшыя, чым у цэлым па краіне. Так, калі ў сярэднім па краіне ў калгасах на аплату працы трацілася 66,4% валавога даходу, то ў БССР і Мінскай вобласці — адпаведна 56 і 55,7%.

Больш хуткі рост аплаты працы ў параўнанні з яе прадукцыйнасцю ў калгасах БССР і Мінскай вобласці прывёў да пэўнага павелічэння ўдзельнай вагі фонду аплаты працы ў валавым даходзе, што ў выніку забяспечвала не толькі істотнае павышэнне сярэднегадавой аплаты працы ў параўнанні з 1985 г. (адпаведна на 188 і 208 руб.), але і некаторае яе павелічэнне адносна агульнасаюзнага ўзроўню (адпаведна на 91 і 88 руб.). Аднак наяўную дыферэнцыяць аплаты працы ў залежнасці ад дасягнутай яе прадукцыйнасці нельга лічыць дастатковай. Калі ў 1986 г. сярэднегадавы ўзровень прадукцыйнасці працы ў калгасах БССР

Табліца 3. Узаемасувязь паміж прадукцыйнасцю і аплатай працы ў калгасах СССР, БССР і Мінскай вобласці за 1985—1986 гг.¹

Паказчык	СССР	БССР	Мінская вобласць
Сярэднегадавая прадукцыйнасць працы (валавы даход у разліку на аднаго працаўніка), руб.:			
у 1985 г.	2772	3320	3296
у 1986 г.	3008	3489	3512
Сярэднегадавая аплата працы, руб.:			
у 1985 г.	1841	1859	1836
у 1986 г.	1956	2047	2044
Тэмп росту, %:			
прадукцыйнасці працы	108,5	105,1	106,6
аплаты працы	106,2	110,1	111,3
Абсолютны прырост, руб.:			
прадукцыйнасці працы	236	169	216
аплаты працы	115	188	208
Каэфіцыент суадносін ² ўзроўняў, кап.:			
у 1985 г.	66,4/150,6	56,0/178,6	55,7/179,5
у 1986 г.	65,0/153,8	58,7/170,4	58,2/171,8
тэмпаў росту, %	0,98/1,02	1,05/0,95	1,04/0,96
тэмпаў прыросту, %	0,73/1,37	1,98/0,50	1,71/0,58
абсалютных прыростаў, кап.	48,7/205,2	111,2/89,9	96,3/103,8

¹ Разлічана па даных: Народное хозяйство СССР за 70 лет: Юбилейный стат., ежегодник. М., 1987. С. 287, 435; Народная гаспадарка Беларускай ССР у 1986 г.: Стат. штогоднік. Мінск, 1987. С. 114, 169 і зводнай статыстычнай справаздачнасці калгасаў Мінскай вобласці.

² У лічніку прыведзены каэфіцыенты суадносін паказчыкаў аплаты і прадукцыйнасці працы, у назоўніку — адваротная іх величыня.

І Мінскай вобласці перавышаў яе агульнасаюзны ўзровень адпаведна на 16 і 16,8%, то сярэднегадавы ўзровень аплаты працы — толькі на 4,7 і 4,5%.

У той жа час у калгасах БССР у 1985—1986 гг. на кожны рубель павелічэння ўзроўню прадукцыінасці працы яе аплата ўзрастала на 1,112 руб. Гэта азначае, што на павелічэнне аплаты працы выдаткоўваўся ўвесь прырост валавога даходу, які атрыманы за год, а таксама звыш таго дадатковая грашовая сродкі.

Такім чынам, пры аналізе ўзаемазвязанага змяненія прадукцыінасці і аплаты працы для атрымання эканамічна абгрунтаваных вывадаў недастаткова выкарыстоўваць толькі адносны паказчыкі — каэфіцыенты суадносін. Неабходна браць пад увагу значэнні ўзроўня прадукцыінасці і аплаты працы ў базісных і бягучым перыядах, паколькі ў адрыве ад іх прыведзеная сістэма паказчыкаў не можа правільна адлюстраваць існуючу эканамічную сітуацыю.

Summary

A system of indicators for measuring the relation between the efficiency and remuneration has been developed. The economic essence is defined, and the field of application of each indicator is determined.

Інстытут эканомікі
АН БССР

Паступіў у рэдакцыю
05.08.89